

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XI. Cur pestem non solùm præ bello, sed etiam præ fame in pœnam
suam elegerit Daudid ?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45701

manibus in seruitutem filium? Quibus oculis aspiciam seruientem? Quibus oculis discedenti valedicam? Quibus factum excusam sermonibus? Fili, ego te pro meo cibo vendidi. Funestior ergo iam pauperis mensa, quam diuitis. Ille addicit alienos, ego meum vendo. Ille necessitatem imponit, ego affero voluntatē. *Vi sit excusabilior causa; adiciam: Fili, pro fratribus tuis seruias, ut illis quarantur alimenta. Et Ioseph à fratribus suis in seruitutem venundatus est, postea & ipsos, & patrem paupit. Respondebit & ille: Sed non eum vendidit pater, sed fletum amissum. Sed postea etiam ipsi in potestatem diuitis venerunt, & vix postea potuerunt liberari. Genus eius diuitijs Egypti, multa atate, seruiuit. Vende me postremò pater ea condicione, ne diuites emant. Hac si fatear vera, quid faciam? Nullum vendam. Sed cum unum considero, omnes videbo fame pereuntes. Si unum tradam, quibus oculis videbo ceteros de mea impietate suspectos, ne alios quoque vendam? Quo pudore regrediar domum? Quo modo intrabo? Quo habitabo affectu? qui mihi ableganti filium, quem morbus non absumpsit? non mors abstulit? Qua conscientia considerabo mensam meam, quam sicut nouella oliuarum in circuitu tot filij vestiebant? Lapidem ista moueant. Quare his recensitis, istum epilogum adjungit Ambrosius: Hac pauper, te presente deplorat, & tibi, auaritia, aurem obstruit, nec mens tua facti miserabilis horrore mollitur. Totus populus ingemiscit, & solus diues non flecteris. Hæc D. Ambrosius, quæ sæpius cogitantur, dicuntur, sunt à famem passis, & tamen auaros non flectunt; non molliunt lapideos, non frangunt ferreos. Sed quis pater talia audiendo, vel spectando Temperet à lachrymis? An non mille mortes ille huiusmodi miseræ in liberis videndæ atque experiundæ iure præoptet? Sed de hoc argumento plura se se offerunt à nobis discutienda.*

CAP V V T XI.

Cur pestem non solum præ bello, sed etiam præ fame in penam suam elegerit Dauid?

I.
2. Reg 24. 2.

Amem peste magis formidandam esse, etiam sapientissimi Regis calculo confirmatur. Iusserat Dauid populum numerari, & tamquam in populi sibi subiecti multitudine glorians superbe peccauit. Ad quod delictum

Etum etiam accessit, quod numeratio illa non sit facta secundum legem, in qua dicitur: *Quando tuleris summam filiorum Israël, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti.* In hac delicta incidere regem permisit Deus, populo propter alia delicta iratus. Ait enim sacra historia: *Et addidit furor Domini irasci contra Israël, commouitq; David in eis dicentem: Vade, numera Israël & Iudam.* Quo modo autem commouerit, id est, commoueri permiserit Dominus, ut David vellet populum numerari, alibi clariùs his verbis indicatur: *Consur-* Exod. 30. 12.
rexit autem satan contra Israël, & concitauit David, ut numeraret Israël. Ita, peccante & populo, & rege, populus cum rege, & rex in populo suo est punitus. *David populum numerando peccauit,* 2. Reg. 24. 16.
 ait S. Gregorius, *& populus pœnam suscepit, quia secundum meritum plebium disponuntur corda rectorum.* Incidunt in peccata etiam qui Deum alioquit timent, sed citò in viam reuertuntur, conscientia stimulante. *Itaq; percussit cor Dauid eum, postquam numeratus est populus: & dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem serui tui, quia stultè egi nimis.* 1. Paralip. 21. 1.
 Agnouit culpam, doluit, accusauit se, pœnitentiam egit, veniam precatus est. Et veniam delicti dedit illi Deus, sed pœnam non remisit. *Surrexit itaq; David manè, & sermo Domini factus est ad Gad Prophetam, & Videntem Dauid, dicens: Vade & loquere ad David: Hac dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unū quod volueris ex his, ut faciam tibi. Cumq; venisset Gad ad David, nuntiauit ei dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur: aut certè tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide quem respondeam ei, qui me misit sermonem. Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est, ut incidam in manus Domini (multa enim misericordia eius sunt) quàm in manus hominum. Im-* 2. Reg. 24. 10.
misitq; Dominus pestilentiam in Israël, de manè vsq; ad tempus constitutum, & mortui sunt ex populo, à Dan vsq; Bersabee, septuaginta millia virorum.

Eadem historia recensetur, in libro primo Paralipomenon, sed in pœna apparet non exigua diuersitas. Suprà enim dixerat Gad: *Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: hinc autem*

1. Paralip. 21. idem Propheta narratur, dixisse: *Elige, quod volueris: aut tribus annis famem.* Si trium annorum fames erat eligenda, ergo non septem: si septem annorum, ergo non trium tantum? Sed facile soluitur ex ipsa historia hic nodus. Quia in libro cit. Paralipomenon numerantur tantum tres anni famis adhuc restantes & futuri, in altero autem regum libro nominantur septem anni, quia ibi illis simul comprehenduntur quatuor anni famis, quos iam tunc patiebantur Israelitæ atque exantlauerant, propter injustam oppressionem Gabaonitarum. Quorum quatuor annorum experientia & calamitate doctus David, maluit eligere trium dierum pestilentiam, quàm adhuc per tres annos subditos videre fame emaciatos, & audire, passim confectos. Tantum in fame, præsertim diuturna, malorum contineri iudicavit. Quamquam & aliæ suppetunt causæ, ob quas voluerit tertium genus duobus reliquis flagellis antepone. Quæ quia ad severitatem diuinorum iudiciorum, æquitatemque intelligendam multum habent momenti, non sunt à nobis hoc loco, dissimulandæ.

III.

Primò igitur, qua de causâ, justus & potens Iudex electionem Davidi obtulit dicens: *Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris ex his, ut faciam tibi?* Vel æquales hæ fuerunt inter se se pœnæ, vel inæquales. Si inæquales, cur diuina illa & exactissima æquitas, eidem delicto posuit pœnas inæquales, ut unum idemque peccatum magis minusve plecteret? Si æquales, quid opus fuit electione? perinde enim erat, fame, an peste, an ense perirent.

2. Reg. 24. 15. *septuaginta millia virorum.* Ad quam quæstionem respondetur, DEVM justum futurum fuisse, siue tres illæ pœnæ æquales fuerint, siue inæquales. Siquidem certum est, nullam tunc pœnam culpa ipsa futuram minorem, etsi vna pœna alterâ maior fuisset. Quia etsi reus certæ pœnæ exoluendæ obnoxius est, non tamen ita eidem inferendæ obstrictus est iudex, ut gratiam facere reo, & aliquid de pœna, vel etiam illam omninò remittere non possit. Quæ potestas cum sit etiam penes Principes, & quosdã inferiores magistratus, cur non sit etiam penes summum Iudicem, qui utiq; Davidi tam manè surgenti, & delictum adeò ardentè deprecanti potuit eam gratiam exhibere, ut elegeret pœnam mitiorem. Quòd si verò omnes tres pœnæ fuerunt æquales, itidem justissimè illi

illi optio potuit offerri, ut eligeret, quam putaret sibi fore tolerabiliorem, vel magis debitam, vel etiam maius poenitentiae exemplum exituram. Sed ut rem distinctius declarem, verosimilius est, à parte rei, & in diuinis oculis tres illas poenas magnitudine fuisse & exitio ipso aequales, tempore & duratione, atque etiam humana aestimatione inaequales. Famem enim septem, aut trium annorum, juxta dicta trium annorum, hostes trium mensium, pestem trium dierum proposuit DEVS. Tempore merito inaequales esse debebant, ut magnitudine fierent aequales. Sic enim quod vni aderat in intensione, alteri ab extensione accedebat, & septuaginta millia virorum, quae trium annorum spatio per famem consumpta fuissent, tribus mensibus potuissent ab hoste deleri; tribus autem diebus à peste fuerunt sublata. Quibus omnibus modis crux Davidi euulsæ sunt, quas erigebat, cum scire potentiam gloriamque suam vellet, quando subditos suos numerauit. Quia in multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia est Principis. Hinc David dixit ad Ioab Principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israël à Dan usq; Bersabee, & numerate populum, ut sciam numerum eius. Cur scire voluit? ut sciret potentiam suam. Imminuenda ergo erat multitudo, ut superbia imminueretur. Et poterat rex facile ex hac ipsa imminutione intelligere, sicut trium dierum angustijs septuaginta millia virorum capitibus imminuta est illa multitudo, ita tantumdem numerum, alijs tribus diebus, immò iisdem, immò vno die & hora à Deo è vita exturbari potuisse.

Tametsi autem clades aequalis esset reipsa, quæ inferri quiuisset, per hoc genus poenarum, humana tamen aestimatione, ob varias causas, videbatur inaequalis. Quamobrem perdifficilis Davidi electio accidebat. Vnde dicebat; Coarctor nimis, ipsaque mali, quod euadere non possum, perplexitate affligor; & ut alibi dicitur: Ex omni parte me angustia premunt. Pestilentia res est saua. Hostis truculentus. Fames diuturna. Omnia hæc mala, mala sunt magna, & formidanda. Multa in illis possunt in omnem partem considerari. Plurium dierum deliberatione opus esset. Sed adest Propheta, & vrget responsum, & seueræ denuntiationi clausulam illam cum auctoritate adiicit: Nunc ergo delibera, & vide, quem

Prou. 14. 18.

2. Reg. 24. 2.

IV.

2. Reg. 24. 14.

1. Paralip. 21.

13.

2. Reg. 24. 13.

O 3

quem

quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. Ita, velut circulo circumscriptum, adegit respondere. Sed quia ad se, & ad DEVM per pœnitentiam redierat, responsonem non præcipitavit. Citò, sed non temerè dixit: *Melius est, ut incidam in manus Domini (multa enim misericordia eius sunt) quam in manus hominum.* Quid ita?

Hebr. 10. 31.

Dan. 13. 23.

An non horrendum est incidere in manus Dei viventis? An non Sufanna contrarium rectè censuit, quando censuit, melius sibi esse incidere in manus hominum, quàm Dei? Nimirum duplex est pœna, quæ homini, ob peccatum infertur, æterna, vel temporalis. Si peccasset Sufanna, ab accusatione senum, & inde etiam à pœna libera, fuisset; sed pœnam Dei æternam incurrisset; inquam, quia incidere horrendum est, melius fuit illi pœnam Dei æternam evitare, & incidere in calumniam, & lapidationem temporalem. Quòd si autem temporalis, pro peccato, pœna vel à DEO, vel ab homine sustinenda est, sapientissimè facit, qui mauult in manus Dei, quàm hominum devenire. Deus enim, etiam cum irascitur, misericordiæ recordatur; *Multa enim misericordia eius sunt*, ait: at homines minùs miserentur, magisque sæuiunt. Et, esto, Deus æquè magna pœna puniat, ac homo, longè tamen affigit benigniore animo, & multò tolerabilius est pati à DEO, quem iustum esse scimus: homines autem, præcipueque si hostes sint, plectunt cum quadam acerbitate & atrocitate, quæ de se intolerabilior est, quàm pœna ipsa. Adde, quòd David, cum sciret, DEVM esse immensæ misericordiæ, crediderit multò, quàm homines hostilesque animos exorabiliorem; ob quam causam speravit, aliquid adhuc, de multa ab illo inferenda, remitti posse.

V.

Quando igitur dixit: *Melius est, ut incidam in manus Domini*, hoc est, ut sustineam pœnam à DEO immissam, quàm in manus hominum, & pœnas ab illis illatas, cur Gad intellexit, pestem ab illo, & non famem aut bellum eligi, cum hæc omnia essent à DEO? Ita sanè, omnia sunt à DEO, sed bellum per manus hominum furit. Fames autem, etsi sæpe veniat à sterilitate, sine hominum vastatione: non rarò tamen etiam hominum malitia procuratur, idque tribus modis. Nam primò malefici ipsi, per grandines, siccitates, tempestates, dæmonum artes, vel segetes in herbis,

herbis, vel messes in campis aut horreis destruunt & occidunt. Nec quisquam satis potest esse cautus, contra has Canidias, si eis Deus frenum laxet. Secundò saepe metunt hostes, quod non seminarunt; aut, quod metere non possunt, vngulis equorum proculcant, vel voracibus flammis dant absumentum. Quo pacto offensus à Philistæis Samson dixit: *Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthaos: faciam enim vobis mala. Perrexitq; & cepit trecentas vulpes, caudasq; earum iunxit ad caudas, & faces ligavit in medio: quas igne succendens, dimisit, ut huc illucq; discurrerent. Qua statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, & comportata iam fruges, & adhuc stantes in stipula, concrematae sunt, in tantum, ut vineas quoq; & oliveta flamma consumeret. Ad eundem modum, Absalom misit ad Ioab, ut mitteret eum ad regem, qui noluit venire ad eum. Cumq; secundo misisset, & ille noluisse venire ad eum, dixit servis suis: Scitis agrum Ioab juxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, & succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igni. Ita se se & hostes gerunt. Nam Phalaris tyrannus, in eo bello, quo Sicanos Agrigentini oppugnabant, cum eos excindere nulla ratione possent, multo frumento comportato, finem belli fecit. Ad hæc frumentum, quod in castris habebat, eis reliquit, ea conditione, ut eius loco reciperet, quod post meteretur. Gratis animis receperunt Sicani. Phalaris effecit, ut, qui frumento præerant, pecunijs corrupti, tecta adificiorum dissiparent, quo facilius frumentum computresceret. Quod verò metebatur, ipse ex pacto accepit. Itaq; cum omnem à regione fructum dedissent Phalaridi, eum verò, qui in vrbe tenebatur, corruptum inuenirent, necessitate compulsi, ob frumenti inopiam, ei se dederunt. Qua bellica arte etiam Belisarium vsus tradit Procopius. Ille enim cum magnam vim frumenti Raueanae, quam oppugnabat, in publicis horreis adhuc recondi cognouisset, ex incolis quempiam pecunia corrupit, ut horrea cum frumento clam concremaret. Igitur hostium etiam manu fames paratur. Tertiò homines in ipsa fame multiplicent & augent famem, per avariciam, dum etiam, qui frumento abundant, tamen non succurrunt indigentibus, sed illud recondunt, & in maius pretium referuant. His tribus modis David*

Judic. 15. 3.

2. Reg. 14. 9.

Polyæn. li. 5.
& Frontin.
lib. 3. cap. 4.

in manus hominum incidere potuisset, si famem elegerit. Omnibus modis potuisset fames crescere sine modo. Nam venefici, cum per se sint maleficijs auctorati, & tantum contenti, quantum possunt nocere, insuper etiam à cacodamone, sine cessatione, ad nocendum instigantur. Hostes autem existimant, quantum plus hostibus damni creant, tanto sibi maius nomen gl'oriamque comparari. Denique avari, quia insatiabiles sunt, quò magis vident famem crescere, eò magis crescere & lucra sua arbitrantur. Ita bellum & fames sunt generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandis molaribus suis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus. Sanguisuga dua sunt filia, dicentes: Affer, Affer. Has duas filias, verè sanguisugas, magis abominatus est David, quàm ipsam pestem, sine hominum additamento, vel à fidere, vel ab aère descendente, vel, sicut euenit, ab Angelo percutiente, prouenientem. Ob has causas satis videtur, quid petierit è tribus David, scilicet pestem; & non bellum, per quod clarum est, eum in manus hominum venturum fuisse; immò nec famem, in qua ipsas manus hominum non euasisset. Licet aliqui putent, à solo eum bello tantopere abhorruisse, & persecutionem ab hostibus tolerandam excepisse; de alijs autem duabus plagis nullam eum elegerit, sed in manu ac dispositione libera DEI reliquisset, ut ipse vel famem vel pestem decerneret; DEVM autem pro misericordia sua, pestem decreuisse. Sed hoc responsum non satisfecisset Prophetæ Gad, qui absolutum ac determinatum responsum petierat, inquit: *Nunc ergo delibera, & vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem.* Putant alij, Davidem, per alia verba, quæ in Scriptura non sunt expressa, pestem elegerit. Sed hoc non est necesse, cum Gad videns arcanam Davidis cogitationem, eo ipso intellexerit, pestem à Dauide eligi, quia audiit eum dicere: *Melius esse incidere in manus Domini, quàm in manus hominum.* Siquidem, ut dictum est, etiam per famem, in manus hominũ incidisset. Ad pestem autem propagandam, homine nullo opus fuit; Angelus enim Domini, vel aère pestifero, vel alia re venenata corporibus humanis admota solus potuit interimere, quos DEVS, ob eorum peccata, vel alias iustas causas, voluit interemptos.

Elegit

Elegit ergo pestem David. 1. Quia ex parte Dei, hoc pacto misericordiam speravit. 2. Quia ex parte hominum timuit accessurum multum crudelitatis. 3. Quia sic etiam se ipsum poenae offerebat; ut qui peccasset, etiam in se ipso puniretur. Si famem, si bellum elegerit, murmurasset utique populus, dixissetque:

Quidquid committunt reges, plectuntur Achivi.

Famem enim non tam reges, quam populi patiuntur. Reges abundant frumento, distenta habent horrea; granaria plena servant, cellariaque in multos annos. Vel si vastentur agri in illorum regnis, tamen illis suppetunt pecuniae, & modi, aliunde alimenta aduehendi, sicut olim Iacob, in fame, frumentum ex Aegypto accersit. At populo & fruges desunt, & pecuniae. Itaque plebe famente, & ad ultimum usque exitium emaciata, reliqui Principes, alijque nummati domini, possunt conuiuia instituire, dapibus satiari, delicijs saginari, vino inebriari; & saepe, in ipsa fame extrema, nesciunt, quid sit fames, quam non sentiunt. Vnde merito populus illud malum tanto impatientius tolerat, quia videt magis reos, minus pati; dum dicit quisque apud se, *Quanti peccatores abundant panibus, ego autem hic fame pereor?* Quid si autem David hostium persecutionem elegerit? itidem locum querendi reliquisset populo: ipse enim cum viris fortissimis vel intra vrbes & loca munitiora se recipere, vel se se saltem proliando defendere potuisset, & non in prima acie stare. Tunc enim, eo post initia latente, soli a fronte pugnantes cecidissent; ipse, amissa victoria, cum reliquis fuga se se seruasset. Elegit igitur pestem, a qua dominante neminem vel locus, vel dignitas, vel sceptrum & corona defendit. Hac regnante, communis omnium fors est,

*Mista senum ac iuuenum desentur funera: nullum
Sana caput Proserpina fugit.*

Horat. lib. I.
Carm. 4.

4. Elegit hanc plagam David, quia tametsi vnus annus dirae pestis grauior est, quam vnus annus famis, aut hostis; attamen sicut pestis excedit hostes, & hostes excedunt famem magnitudine poenae atque atrocitate, ita, ut poenae inter se se aequarentur, tempora poenae inaequaliter inter se se fuerunt a iustissimo iudice Deo assignata. Itaque tempora famis maiora, quam

VII.

P

tempora

tempora belli; & tempora belli maiora, quàm tempora pestis erant constituenda. Hinc septem aut tres anni famis, tres menses belli, & tres dies pestis sunt nominati; vt quidquid eligeret David, secundum mensuram DEI, æquale malum eligeret, ratione poenæ ipsius; licet ratione humanæ æstimationis eligeret poenam citiùs desituram. Magni enim fit, apud homines, duratio & diuturnitas suppliciorum: *neq, est melius morte in malis rebus*, ait Comicus, & alius Poëta:

Plaut.inRud.

Ouid, lib. 3.
de Pont. el. 5:*Mitiùs ille perit, subita qui mergitur vnda,**Quàm sua qui liquidis brachia lassat aquis.*

Hinc etiam superiore cap. diximus pestem fame esse tolerabilior, quia citiùs hominem dolore liberat, fames autem diutiùs cruciat; tandemque & ipsa necat, postquam diu cruciauit.

VIII,

5. Hoc etiam titulo pestis præ fame eligi potuit, & præ bello; quia triplex duplici, duplex simplici malo magis est metuendum. Cum ergo pestis non secum trahat famem, aut bellum; ex bello autem fames, ex fame pestis oriatur, rectè humana æstimatione, à sapientissimo rege magis fames, quàm pestis; & bellum, quàm fames & pestis, fuit formidatum. Si enim famem elegisset, è qua pestis erat nascitura, duplex malum; & triplex, si bellum elegisset, visus fuisset elegisse. Nimis enim pro dolor, experti sumus sæpe, quantum vel vnus, vel multò magis duo exercitus, aut plures absument frumenti, & aliorum alimentorum in prouincia, quam depopulantur. Atque hinc inopia, hinc fames. In fame autem, hominibus non humanos cibos edentibus, sed furfure, vrticis, herbis, immò & bestijs noxijs, & arido corio vescentibus, neq; à cadaverum fœtore abstinentibus, quid necesse est sequi, nisi pestem? Exemplum huius rei Beda his verbis refert. *Attila aded intolerabilis reip. remansit hostis, vt totam panè Europam, excisis inuasisq, ciuitatibus atq, castellis corroderet. Quin & iisdem temporibus fames Constantinopolim inuasit, nec mora, pestis secuta est. Sed & plurimi eiusdem urbis muri, cum quinquaginta septem turribus corruerunt, multis quoq, ciuitatibus collapsis, fames & ærùm pestifer odor plurima hominum millia iumentorumq, deleuit. Qui ergo bellum inuitat, tergeminum malum inuitat. Præterquam, quòd in bello, agri, prata, domus, pagi, integræ ciuitates,*
cum

Ven. Beda.
lib. 1. hist.
Anglic. c. 13.

cum hominibus & iumentis deleantur. Quamobrem, cum gra-
uissimè olim Deus populo suo voluit minitari, hostes illi est mi-
natus. *Et nunc ostendam vobis. quid ego faciam vinea mea: auferam* Isa. 5. 2.
sepem eius, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in
conculcationem, &c. Propterea captiuus ductus est populus meus, quia
non habuit scientiam, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius
fati exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os
suum absq; ullo termino; & descendunt fortes eius, & populus eius, &
sublimes gloriosiq; eius ad eum, &c. Et eleuabit signum in nationibus
procul, & sibilabit ad eum de finibus terra: & ecce festinus velociter
venies. Non est deficiens, neq; laborans in eo, non dormitabit, nequo
dormiet, neq; soluetur cingulum renam eius, nec rumpetur corrigia
calceamenti eius. Sagitta eius acuta, & omnes arcus eius extenti. Vin-
gula equorum eius, ut flix, & rota eius quasi impetus tempestatis.

Hostes itaque & sauiiores sunt peste; & plures saepe, immò
nonnumquam vna hora (dum vrbibus captis omnes dant inter-
necioni, aut in proelio totos interimunt exercitus) imparatos
mactant, & ad Tartara mittunt. Quàm multi enim milites vno
vulnere sagittæ, hastæ, plumbeæ glandis intereunt? quàm multi
ruina murorū, aut pyrij pulueris inflammatione, vel opprimun-
tur, vel in sublime feruntur, & se antè mortuos esse, quàm mori,
experiuntur? Quòd si ergo S. Hieronymus obseruauit, *etiam* S. Hieronymus
lib. 11. in Isa.
sanctos viros morte terreri, propter incertum iudicij, & ignorationem
sententia Dei, quam sedem habituri sint; quantò magis metuenda
erit mors, & mors subita, quæ pœnitentiæ tempus incidit, ijs, qui
non sanctè viuunt, qui pleni furtis, rapinis, ebrietatibus, cædibus
injustis, adulterijs & fornicatione, nihil minùs quàm de salute
sua possunt cogitare? Id, ob quod maximè pestilentia formida-
tur, est, quòd tam citò hominem expediat; & frequenter corre-
ptos à mente abalienet, vt non possint ampliùs rebus suis consu-
lere, peccata confiteri, & sacri viatici participes esse. Et tamen
rarissimè tam atra pestis aërem tenet, vt homines eodem mo-
mento è medio tollat, quo aggressa est. Tantò igitur, etiam
hoc nomine, perniciosus est bellum peste, quia plerumque minus
spatij ad pœnitentiam agendam hominibus concedit. Nihil
enim frequentius est armis bellicis, quàm vt simul tangant, &

IX.

occidant. Quare etiam hac ipsa de causa minus malum est peste, quàm hoste plecti. Enimuerò longa experientia docuit, homines, tempore pestis, longè, quàm in bellis, fieri meliores; dum, in communi omnium periculo, quisque sibi cauet, seque ad moriendum accingit, lue grassante; at in militia, ipsa viuendi licentia homines mortis immemores reddit; quos tamen maximè de vita non securos, & de morte sollicitos esse deceret. *Mari planè timeat, ait S. Cyprianus, sed qui ex aqua & spiritu non renatus gehenna ignibus mancipatur: mori timeat, qui non Christi cruce & passione censetur: mori timeat, qui ad secundam mortem de hac morte transibit: mori timeat, quem de saculo recedentem perennibus pœnis aeterna flamma torquebit: mori timeat, cui hoc mora longiore conferatur, ut cruciatus eius & gemitus interim differatur. Mortalitas ista ut Iudais & gentibus, & Christi hostibus pestis est, ita Dei seruis salutaris excessus est. Quin & verè pœnitentes, quia agnoscat, se vita indignos, se se libenter, tamquam victimam, morti offerunt. Qua de causa etiam Dauid non elegit bellum, è quo euadere, potuisset; non famem, quam quiuisset euitare; sed pestem, cui ipse obnoxius esset. Quin tum, quando vidit Angelum cadentè populum, dixit ad Dominum. Ego sum, qui peccaui, ego iniquè egi: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro manus tua contra me, & contra domum patris mei. Hic est finis plagarum Domini, pœnitentia nostra; ut reges ipsi Principesque luant, quod peccauerunt; non ut populum dumtaxat, pro se sinant vel in bello mactari, vel in pace famere, vel in peste mori; vel soli soluant, quod debent; vel simul diluant, si simul peccauerunt.*

S. Cyprian.
de mortalitat,
serm. 4.

2. Reg. 24. 17.

CAPVT XII.

Quid? & quàm magnum? & quàm multiplex sit malum morbus?

I.

Malta sunt, quæ vitam humanam miseram faciunt, inndationes, incendia, depradationes, sterilitates, persecutiones, & mille clades; sed nihil ita propè sentimus, ut ea, quæ corpus affligunt, qualia sunt fames, vulnera, membrorum truncationes, & morborum cruciatus.

Nam,